

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Изготвил рецензията: проф. д-р Николай Христов Щерев

Автор на дисертационния труд: Антоанета Петрова Иванова-Барес

Тема на дисертационния труд: „Оценка на факторите за успеха за развитие на индустриалните зони и влиянието им върху регионалната икономика при трансформираща се икономическа среда (постиндустриалното общество)“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД 38-407/02.09.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, както и Решение на научното жури за определяне на рецензенти по процедурата на защита на дисертационния труд

I. Общо представяне на дисертационния труд.

A. Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; и основната теза на дисертационния труд

1. *Актуалност на темата:* Актуалността на темата е безспорна и тя произтича от стартирания през 2014г. процес на реиндустриализация на българската икономика, за да се постигне по-висока степен на интеграция на страната, респ. нейната икономика, към предизвикателствата към индустриалното развитие, породени в ЕС и Европейското икономическо пространство.

При това, се постигат много по-лесно основните индустриални принципи за специализация, комбинация и кооперация, което води не само до намаляване на общите издръжки на фирмите, опериращи в Индустриалните зони, но позволява и повишаване на „споделянето“ на общи ресурси и инфраструктура, което е неизменна част от съвременната „икономика на споделянето“.

Представените от докторанта аргументи в защита на актуалността на темата са важни за европейското бъдеще на българската индустрия и безспорно присъстват не само в уводната част на дисертационния труд, но са залегнали като основна линия, мотивираща развитието на теоретичните и приложните въпроси на дисертационното изследване.

2. *Цел и задачи:* Като основна цел е поставена следната: *да се анализират факторите на средата, които са определящи за нивото на инвеститорския риск и правят инвестираните ресурси (публични и частни) ефективни и устойчиви* (стр.10). Така дефинираната цел е намерила израз в декомпозиране на 4 конкретни задачи на дисертационния труд, които се реализират чрез избраната структура на дисертационното изследване.

Считам, че използвания подход за дефиниране на целта и задачите в дисертационния труд отговаря напълно на дефинираната от докторанта авторова теза.

3. *Теза на дисертационния труд*: основната теза е, че *съществува набор от управляеми фактори, чрез които може да се увеличи атрактивността на индустриалните зони за инвеститорите, да се определи профилът на изгражданите производствени мощности в тях, като това да доведе до устойчив икономически растеж* (стр.9)

Тази теза е декомпозирана в 2 изследователски хипотези, които позволяват успешната проверка на посочената докторска теза. Съобразно това, изведената теза може да се оцени като коректно зададена и в следствие, успешно защитена в цялостното съдържание на дисертационния труд.

В. Оценка за: предмета, обекта, структурата и използваната литература в дисертационния труд

1. *Предмет на дисертационния труд*: Основният предмет на изследване е дефиниран като: *специфичните възможности на индустриалните зони като инструмент за ефективно насърчаване на публичните и частните инвестиции*. Така дефинираният предмет е коректен и отразява съдържателните моменти на дисертационното изследване.

2. *Обект на дисертационния труд*: Основният обект са *особеностите при функционирането на индустриалните зони, които предопределят действията на оператора и на инвеститорите, разгледани през призмата на определени икономически концепции*. По този начин дисертационният труд не се ориентира върху необходимостта или липсата на аргументи за създаването и функционирането на Индустриалните зони, а върху основните ползи, вкл. и чрез анализ на добавената стойност, които се постигат от участниците в рамките на самата индустриална зона. Този подход оценявам като положително и дава възможност на докторанта да изпълни поставените цел и задачи на дисертационния труд.

Нещо повече, приемам като напълно точни дефинираните *ограничения в дисертационното изследване*, като извън предмета и обекта на изследване са оставени организационните въпроси по изграждането и функционирането на индустриалната зона и факторите, които ги обуславят, както и създаването в рамките на зоната вътрешни и външни мрежи от предприятия.

3. *Обем на дисертационния труд*: Дисертационният труд, разработен и представен от Антоанета Иванова-Барес на тема „Оценка на факторите за успеха за развитие на индустриалните зони и влиянието им върху регионалната икономика при трансформираща се икономическа среда (постиндустриалното общество)” е в обем от 194 страници и съдържа: увод, основен текст в четири глави, заключение, списък с използвана литература и 2 приложения. В основната си част трудът съдържа 45 фигури и 3 таблици. Обемът, структурата и съдържанието на дисертационният труд могат да се оценят като напълно задоволителни за присъждане на ОНС „доктор“.

4. *Структура* на дисертационния труд: В структурно отношение основният текст на дисертационния труд е представен в четири самостоятелни глави с характер съответно на: въведение в теорията на проблема, теоретични основи на дисертационния труд, методическо описание по предмета на дисертацията и приложно изследване на обекта на изследване. Всеки от тези структурни елементи има своята самостоятелност и завършеност и в същото време изразява логическия модел на докторанта като има ясна, точна и напълно коректна обвързаност и последователност между отделните части на дисертационния труд. Независимо от това, че в структурно отношение дисертационния труд е относително балансиран, може да се посочи, че отделните глави са с различна степен на детайлизираност като особено първа и четвърта глава е могло да бъдат по-детайлно структурирани.

5. *Литература*: Списъкът на използваната литература включва 145 заглавия, в т. число 52 на български и 93 на английски език. Използвани са и 16 интернет източника (14 български и 2 чуждестранни). Използваната литература е съвременна, обхваща важни и значими аспекти на теорията за индустриализацията и на развитието на индустриални зони, както и разкрива съществени приложни страни на теорията за създаване на ценност чрез управлението на факторите, присъщи за успешното развитие на индустриалните зони в ЕС и по света.

6. *Приложения*: Към дисертационния труд са представени 2 приложения: списък на основни данни за фирмите, опериращи в индустриалните зони в България, приложен обект на изследване в дисертационния труд, както и сравнителна таблица, показваща общите и различните страни в законодателството по отношение на индустриалните зони. Така представените приложения допълват основния текст на дисертацията и напълно коректно са изведени извън основното тяло.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Стилът и авторовия език, използван при разработката на дисертационния труд може да се оцени положително. Стилът е строго научен, а езикът е разбираем.

Обемът на изложението, както и използваната съвкупност от подходи и методи за приложен и теоретичен анализ са напълно коректни и позволяват да се изпълнят поставените задачи и да се реализира поставената основна цел на дисертационното изследване.

2. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда.

Представените съдържателни моменти на дисертацията са намерили своето адекватно място в представения за рецензиране Автореферат на дисертационния труд. Авторефератът е в обем от 56 страници като коректно представя основните тези, изводи и резултати, представени в дисертационния труд. Структурата и съдържанието на автореферата са в съответствие със законовите и подзаконовите изисквания.

Представените доказателства по дисертационния труд: 1 колективна статия (на английски език), 6 самостоятелни доклада от международни научни конференции, отразяват съществени части от дисертационния труд и напълно удовлетворяват изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

III. Научни и научно-приложни резултати от дисертационния труд

A. Основни научни и/или научно-приложни резултати

Основните резултати, постигнати в дисертационното изследване могат да се изведат в 2 основни групи:

1. *научни резултати*: основните научни резултати са свързани с обобщения на теоретичните постановки, свързани с предмета и обекта на дисертационното изследване. Като по-значими могат да се открият:

- проучени са същностните аспекти на възникването на индустриалните зони като са разгледани различни еволюционни теории за публичния мениджмънт и теориите на растежа в икономиката. Това е позволило на докторанта да синтезира основните фактори, обуславящи разпространението на индустриалните зони /свободните зони, свободни икономически зони и пр./ не само в развиващите се, но и в редица икономически развити страни. Особено впечатление прави аргументиране на основната авторова теза с еволюциите на Индустрия Х.0, което позволява да се идентифицират основните ползи на участниците в индустриалните зони (стр.22-29)

- проучени са историческите основи на индустриалните зони от 13-ти век до наши дни, като основния акцент е поставен върху индустриалните зони в развитите икономики от 1975г. до сега. (стр.30-34)

- представени са основни дефиниции за „индустриалната зона“ като са разгледани и разнообразни правни и правно-икономически въпроси, които са свързани с дефинирането на индустриалните зони.

2. *научно-приложни резултати*: основните (научно-)приложни резултати са свързани с представените в дисертационния труд методически и приложни въпроси. Като по-значими могат да се открият:

- изведени са основните характеристики при функционирането на индустриалните зони като се използва подхода на Публично-частното партньорство (стр.57-64). В това направление положителна оценка заслужава систематизацията на 5те критични фактора за успех на индустриалната зона, които следва да бъдат наблюдавани и респ. да се използват за насърчаване на кооперирането и комбинирането на различни индустрии в рамките на индустриалните зони.

- на основата на теорията за мрежите и теорията за добавената стойност са идентифицирани основни компетентности, необходими за успешното функциониране на индустриалните зони: стойност, уникалност, незаменимост, специфичност. Представените световни примери допълват разбирането на автора за факторните предпоставки, водещи до успех на индустриалните зони.

- проведен е анализ на успешно функциониращи Индустиални зони в България (стр.95- 146) като освен, че са систематизирани факторите, които определят индустриалната зона като успешен бизнес модел в България, но и са оценени вътрешните фактори, определящи индивидуалния характер на успеха за всеки конкретен случай.

В заключение, дисертационният труд представен от Антоанета Иванова-Барес демонстрира наличието на редица научни и научно-приложни резултати, които са резултат от изпълнението на поставените изследователски задачи. Постигнатите резултати са авторови и са безспорни. Голяма част от тях са в основата на оценката наличието на научни и научно-приложни приноси на дисертанта.

Б. Изпълнение на поставените задачи и постигане на целта на дисертационния труд

В заключителната част на дисертационния труд (стр.147-151) е направен синтез и са извършени обобщения по отношение на постигнатите резултати, по отношение на изпълнението на поставените задачи и по отношение на докторантската теза. Приемам направените обобщения като напълно коректни, с което се потвърждава изпълнението на дефинираните основна цел и 4 задачи на дисертационния труд, както и се потвърждава дефинираната от докторанта теза и нейната конкретизация в 2 изследователски хипотези на дисертационното изследване.

IV. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Структурата и съдържанието на представения от Антоанета Иванова-Барес докторантски труд са основание да заключа, че представената за рецензиране дисертация притежава редица **безспорни приноси**. В теоретико-приложен план приносите отразяват осъвременяване на използването на различни подходи за създаването и развитието на индустриални зони, които концепции са приложно апробирани по отношение на основни фактори, определящи развитието на индустриалните зони в България като успешен бизнес модел. Съобразно това напълно приемам дефинираните от докторанта четири приноса в дисертационния труд като те могат да се разделят в две групи:

- *научни приноси:*
 1. На базата на задълбочен анализ върху развитието и спецификите им са идентифицирани редица ползи от ИЗ като съчетаване на свръхефективно с индивидуализирано производство; коопериране на усилията на различни инвеститори в производствената верига; създаване на косвена трудова заетост, ангажирана в обкръжаващата ИЗ социална среда, които допринасят (са съществени) за развитието на регионалната икономика.
 2. Индустриалните зони са концептуализирани като устойчиви публично-частни мрежови и инфраструктурни партньорства за пазарна експанзия.
- *научно-приложни приноси:*

1. На базата на задълбочен приложен и статистически анализ са идентифицирани и валидирани основни проблеми на участниците /инвеститори/ в индустриалните зони в България, както и са систематизирани възможни решения за повишаване успеха на индустриалните зони.

2. Идентифицирани и валидирани са статистически значими специфични фактори, оказващи влияние за увеличаване на „успеха“ за всеки конкретен пример на индустриална зона в България, което е резултат от наличието на специфични социално-икономически фактори, характеризиращи всяка дадена локация на индустриалните зони.

Приносите са дефинирани точно и ясно като цяло отразяват реално постигнатите резултати от докторанта при изпълнение на целта и задачите в дисертационния труд. Посочените приноси са лично дело на докторанта и могат да се оценят високо от гледна точка на практическата им значимост за представителите на инвеститорите в индустриалните зони, които приноси притежават специфично ноу-хау, подходящо за създаване на подходящи факторни условия за успех на индустриалните зони, независимо от тяхната географска локация.

V. Въпроси по дисертационния труд

Общото ми мнение е, че дисертационният труд, представен от Антоанета Иванова-Барес, не притежава значими пропуски или явни грешки, които да намалят оценката ми за качествата на труда. Но независимо от посочените в рецензията доказателства за редицата безспорни положителни страни и приносни моменти на докторантския труд, могат да се поставят следните 2 въпроса:

- Възможно ли е факторните условия, които позволяват една Индустриална зона да се превърне в успешен бизнес модел в България, да бъдат управлявани от държавата чрез законови и подзаконови нормативни актове? и
- Кое от следното считате за по-вярно: 1. Успехът на Индустриалната зона „гарантира“ успех на участниците /инвеститорите/ или 2. Участниците /инвеститорите/ са тези, които чрез добрите бизнес практики създават фактори за успех на Индустриалната зона“?

Заклучение

Предложеният дисертационен труд от **Антоанета Петрова Иванова-Барес** на тема **„Оценка на факторите за успеха за развитие на индустриалните зони и влиянието им върху регионалната икономика при трансформираща се икономическа среда (постиндустриалното общество)“** напълно отговаря на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на

ЗРАСРБ и на Правилата за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Софийски Университет „Св. Климент Охридски“.

Като имам предвид посочените по-горе положителни моменти на структурата и съдържанието на дисертационния труд, научните и приложните резултати и приноси в него, както и качествата на автора, считам, че дисертацията представлява завършено оригинално авторско изследване. Всичко това ми дава основание да изразя своето **ПОЛОЖИТЕЛНО** становище на **Антоанета Петрова Иванова-Барес** да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „Икономика и управление по отрасли – публичен сектор“.

06.11.2020г.
гр.София

Рецензент:
/проф.д-р Николай Щерев/